

1. ÜNİTE: MANTIĞA GİRİŞ

I. DOĞRU DÜŞÜNME NEDİR?

A. Temel Kavramlar

B. Akıl İlkeleri

1. Özdeşlik İlkesi
2. Çelişmezlik İlkesi
3. Üçüncü Hâlin İmkânsızlığı İlkesi
4. Yeter Sebep İlkesi

II. MANTIĞIN UYGULAMA ALANLARI

1. Mantık ve Pratik Yaşam
2. Mantık ve Teknik
3. Mantık ve Bilim
4. Mantık ve Felsefe

Mantık ile Doğru Düşünme İlişkisi

Mantık terimi Grekçe “logike” sözcüğünden gelir. Logike, logos'a yani söze, akla ve akıl yürütmeye ait demektir. Mantık terimi Türkçeye Arapça “söz, konuşma” anlamına gelen “nutk” (nutuk) sözcüğünden geçmiştir.

Mantık iki anlamda kullanılır:

Doğru düşünme biçimi olarak mantık: Doğru ve düzgün düşünme ya da tutarlı düşünmeye karşılık gelen bir düşünme türüne ve tarzına verilen addır. Bu tür düşünme için insanın mantık okumasına gerek yoktur. İnsanın doğası gereği yaptığı düşünme faaliyeti sonunda elde ettiği tutarlılık ve doğruluk sonucu elde edilen düşünme tarzıdır.

Düşünme nesne, olay veya onların yerini alan semboller arasında bağ kurma etkinliğidir. Düşünmede semboller gelişigüzel veya düzenli bir şekilde birbirini izlediği hâlde düşünme türlerinden biri olan doğru düşünmede semboller birbirini yalnızca düzenli ve planlı bir şekilde izler. Bu düşünme akıl ilke ve kurallarına uygun olarak yapılır. Mantıklı düşünme, düzgün düşünme, tutarlı düşünme gibi terimlerle de ifade edilebilir.

Doğru düşünme biçimini konu alan disiplin olarak mantık: Doğru düşünmenin ilke ve kurallarını inceleyen bir disiplindir. Mantık, düşünmenin oluşumu ve düşüncelerin doğruluğuyla değil, doğru düşünmenin biçimiyle ilgilenir.

Bu biçimsel özellik mantığın bilim ve felsefenin bütün alanlarında kullanılabilecek ve doğru bilgiye

ulaştırabilecek bir araç olmasını sağlar. Çünkü doğru düşünme olmadan gerçekliğin bilgisine, yani doğru bilgiye ulaşamaz. Mantık doğru bilgiye ulaşmak için doğru düşünmenin biçimsel olarak izlemesi gereken ilke ve kuralları belirlemeye çalışır.

Şüphesiz mantık bilimi kurulmadan önce de mantıklı ve doğru düşünme vardı. Yani insan, gramer bilmeden konuşabildiği gibi, mantık bilimini öğrenmeden de mantıklı düşünebilir. Mantık bilimi, herkeste bulunan mantıksal düşünme konusunda bir bilgi sağlar. Özellikle bilim ve felsefe yapan kişiler, mantıksal düşünme üzerine sağlam bir bilgiye sahip olmak zorundadır. İnsan var olduğu günden itibaren düşünebilme yeteneğine sahip olmuştur. Ancak, bilimsel anlamda mantık disiplininin kuralları ve ölçütleri, Aristoteles tarafından, sistemli hâle getirilmiştir. Bundan dolayı “Aristoteles, mantığın bulucusu değil, kurucusudur.” diyoruz.

Düşünceler arasındaki ilişkileri belirleyen ilkeleri saptamak mantığın görevidir. Mantık, doğru düşünmenin kural ve yasalarını ortaya koyan bir disiplindir. Mantıklı düşünme doğru düşünme demektir. Doğru düşünme ise akıl ilkelerine uygun düşünmedir.

Akıl yürütme: Zihnin, birbiriyle ilişkili önermelerden yeni bir önerme çıkarması işlemi.

Önerme: Doğru veya yanlış bir yargı bildiren ifadeler.

Örnek:

Van kedisinin bir gözü mavi bir gözü yeşildir.

Öncül: Akıl yürütmede sonuca kaynak olan kanıtlayan durumundaki önerme ya da önermeler.

Örnek:

Bütün meyveler vitaminlidir. (Öncül)

Elma bir meyvedir. (Öncül) / Ohâlde elma da vitaminlidir.

Sonuç: Akıl yürütmede öncüllerden elde edilen önerme.

Örnek:

Bütün meyveler vitaminlidir.

Elma bir meyvedir.

O halde elma da vitaminlidir. (Sonuç)

Geçerlilik: Öncül adı verilen önermelerin doğru olması durumunda sonucun da zorunlu ve kesin olarak doğru olması.

Örnek:

Bütün öğrenciler insandır.

Hasan öğrencidir.

O hâlde Hasan insandır.

Geçersizlik: Sonucun öncüllerden zorunlu ve kesin olarak çıkarılamaması.

Örnek:

Bütün kuşlar kanatlıdır.

Bazı böcekler kanatlıdır.

Ohâlde bazı böcekler kuştur.

Tutarlılık: Akıl yürütmenin, akıl ilkelerine ve mantık kurallarına uygun olarak yapılması.

Örnek:

Kitap okumak faydalıdır.

Zamanımı kitap okuyarak değerlendiririm.

Tutarsızlık: Akıl yürütmenin, akıl ilkelerine ve mantık kurallarına uygun olarak yapılmaması.

Örnek: Kitap okumak faydalıdır. Zamanımı uyuyarak değerlendiririm.

DOĞRULUK, BİLGİ DOĞRUSU-MANTIK DOĞRUSU

Doğru: Bir önermenin/yargının nesnesine/ konusuna uygu olmasıdır.

Örnek: “Hava yağmurludur.” “Düzenli uyku faydalıdır.”

Yanlış: Bir önermenin nesnesine uygun olmama durumu.

Örnek: İnsanlar üç kulaklıdır.

Doğruluk değeri: Yargıların almış oldukları doğru veya yanlış değerler.

Örnek: Mantık doğru düşünme bilimidir. (D) Mantık doğa olaylarını inceleyen bilimdir. (Y)

Bilgi doğrusu: İfade edilen yargıların gerçeğe uygunluğudur. Önermelerin içeriği ile ilgilidir.

Örnek:

Bütün kuşların gagası vardır.

Serçe bir kuştur.

Ohâlde serçenin de gagası vardır.

Mantık doğrusu: Kanıtlayan durumundaki önermelerin sonucu zorunlu kılması, akıl yürütmenin formu (şekli)na uymasıdır.

Örnek:

Bütün A'lar B'dir.

X bir A'dır.

O halde X bir B'dir.

AKIL - MANTIK İLKELERİ

a. Özdeşlik İlkesi

Özdeşlik mantığın en temel ilkesidir. Bu ilkeye göre, bir şey ne ise odur. Bir şey kendisinin aynıdır. Bir akıl yürütmenin başında, bir terime verilen anlam, bir önermenin kabul edilen doğruluk değeri ne ise o akıl yürütme boyunca o terim, hep aynı anlamı, o önerme aynı değeri taşımalıdır. Kısaca “bir önermenin doğruluk değeri, anlamı değişmediği sürece aynıdır.”

Özdeşlik ilkesi, klasik mantıkta sembolik olarak “A, A'dır.” şeklinde; sembolik mantıkta ise $(p \Rightarrow p)$ biçiminde ifade edilir.

Örnek:

- “(1) sayısı tektir.” (1) sayısının tek sayı olduğu doğru ise doğrudur.)
- “Hiçbir ölü sağ değildir.”

Özdeşlik ilkesi, zihnin uyması gereken temel ilkedir. Doğru düşünme için zorunludur ama yeterli değildir.

b. Çelişmezlik İlkesi

Bir nesnenin kendisinden başka bir şeyle özdeş olduğunu düşünmek çelişkidir. Buna göre çelişmezlik ilkesini şöyle ifade edebiliriz: “Bir şey aynı zamanda, aynı şartlarda hem kendisi hem de başka bir şey olamaz.” “Bir önerme aynı halde hemdoğru, hem yanlış kabul edilemez.” Bu ilke sembolik olarak, “A, A olmayan değildir.” şeklinde ifade edilir. Sembolik

mantıktaki sebolleştirilmesi ise şöyledir: $\sim(p \wedge \sim p)$
Çelişmezlik, yargıların doğruluğu ya da yanlışlığı hakkında bir sonuca varmaz. Yalnızca, çelişen iki yargıdan birinin, zorunlu olarak yanlış olması gerektiğini bildirir.

Örnek: “Bütün bekârlar evlidir.”

c. Üçüncü Hâlin İmkânsızlığı İlkesi

Bir şey ya vardır ya yoktur, üçüncü bir durum söz konusu olamaz. Diğer bir deyişle "İki çelişik ifade den biri doğru ise öteki zorunlu olarak yanlıştır, ikisi arasında üçüncü bir hâl yoktur." biçiminde ifade edilir. Her bir şey “ya **A** ya da **A olmayandır**”; üçüncü bir hâl düşünülemez.

$(p \vee \sim p)$ biçiminde sembolleştirilebilir. Bunu yargı olarak şöyle söyleyebiliriz: “İnsan ya ölümlüdür ya da ölümsüzdür; üçüncü bir hâl olamaz.” Bu ilke iki değerli mantıkta geçerlidir.

Üçüncü hâlin imkânsızlığı ilkesinin ortaya çıkardığı güçlükler çok değerli mantık sistemlerinin kurulmasını sağlamıştır.

d. Yeter - Sebep İlkesi

Yeter - sebep ilkesine göre; yeterli sebep olmadıkça hiçbir olgunun var olduğu, ileri sürülen hiçbir yargının doğru olduğu iddia edilemez. Doğada her olayın en az bir sebebi buna bağlı olarak da belli bir sonucu vardır. Mantık açısından ele alındığında bu ilke “Bir önermenin doğruluğu veya yanlışlığı sebepsiz iddia edilmemelidir.” şeklinde açıklanabilir. Bu ilke birçok mantıkçı ve filozof tarafından bir mantık ilkesinden çok bir varlık ilkesi olarak yorumlanmıştır.

Örnek: “Yağmur yağıyorsa sokaklar ıslaktır.”

AKIL YÜRÜTME BİÇİMLERİ

a. Tümdengelim (Dedüksiyon):

Akıl yürütmede zihnin, genelden özele veya genelden genele izlediği yoldur. Tümdengelimde sonuç, öncüllerde gizli ya da açık olarak bulunduğundan bu yöntem bilgileri artırıcı değil, açığa çıkarıcıdır.

Örnek 1:

Başarmak için çalışmak gerekir. (Öncül)

Leyla başardı. (Öncül)

O halde Leyla çalıştı. (Sonuç)

Örnek 2:

Bütün çocuklar neşelidir. (Öncül)

Bütün neşeliler güzeldir. (Öncül)

O halde bütün çocuklar güzeldir. (Sonuç)

Her iki akıl yürütme, sonucu zorunlu olduğundan geçerlidir.

Örnek 3:

Bütün et yiyenler canlıdır. (Öncül)

Koyun et yer. (Öncül)

O halde koyun canlıdır. (Sonuç)

Bu akıl yürütmenin ikinci öncülünde verilen önerme bilgi doğrusuna uygun değildir.

Ancak varılan sonuç, mantıksal bakımdan doğrudur. Yani akıl yürütme geçerlidir.

Çünkü diğer örneklerde olduğu gibi sonuç, öncüllerden zorunlu olarak çıkmaktadır.

Örnek 4:

Bütün avukatlar hukukçudur. (Öncül)

Leyla hukukçudur. (Öncül)

O halde Leyla avukattır. (Sonuç)

Bu akıl yürütmede öncüllerde verilen bilgiler doğru iken sonuç, öncüllerden zorunlu olarak çıkmadığı yani olasılık taşıdığı için geçersizdir.

b -Endüksiyon (Tümevarım):

Aklın çıkarımda özelden genele, parçadan bütüne izlediği yoldur. Bu akıl yürütmede tek tek olguların gözlenmesinden hareketle bir genelleme yapılmaktadır. Çıkarılan sonuç, gözlem verilerini aştığından doğruluğu olasılık taşır. Bu nedenle endüksiyon geçersiz bir akıl yürütmedir. Bu yöntemi deneysel bilimler kullanır.

Örnek:

Havaya atılan 1. Taş düştü.

Havaya atılan 2. taş düştü.

Havaya atılan n. taş düştü.

O halde havaya atılan taşlar düşer.

Tümevarımın “**Tam Tümevarım**” veya “**Eksik Tümevarım**” olmak üzere iki türü vardır.

c- Analoji (Benzetme):

Aklın özelden özele izlediği yoldur. Bu akıl yürütmede iki şey arasındaki ortak özellikten hareketle bunlardan birinde var olan bir durumun diğerinde de olduğu sonucu çıkarılmaktadır.

Örnek:

İtalya Akdeniz ülkesidir ve İtalya'da zeytin yetişir.

Türkiye de Akdeniz ülkesidir.

O halde Türkiye'de de zeytin yetişir.

Örnek:

İzmir ve Ankara büyükşehirdir. İzmir'in denizde kıyısı vardır.

O halde Ankara'nın da denizde kıyısı vardır.

Analoji olasılık taşıdığından, her zaman geçerli sonuç vermez.

B. MANTIĞIN UYGULAMA ALANLARI

1. Mantık ve Pratik Yaşam

Eleştirel Düşünme ve Akılcı Tartışma

Mantığın pratik yaşamdaki işlevi özellikle eleştirel düşünme ve akılcı tartışma biçiminde ortaya çıkar. Bilgi edinme süreci, doğruya erişme ve yanlıştan kaçınmaya dayanır. Eleştirel düşünme, yanlıştan kaçınmayı amaçlayan düşünme biçimidir. Yapıcı eleştiriye bulunan kişi, kendisinin veya başkalarının ileri sürdüğü önermeleri kabul etmeden önce bunların doğru olup olmadıklarını denetleyip yanlış olduğu kesinleşenleri reddeder.

Eleştirel düşünme, kişinin kendisini eleştirmesi biçiminde gerçekleşebildiği gibi kişiler arası tartışmalarda da ortaya çıkabilir. Eleştirel düşünmede ispatlar, duygulara ve ön yargılara değil akıl ilkelerine ve bilimsel yöntemle elde edilmiş bilgilere dayanır. Eleştirel düşünce, güvenilir olmayan ve yeterince belgelenmemiş bir iddiayı kabul etmez.

Tartışma ise iki veya daha fazla kişinin belli bir konuda farklı görüşlerini savunmasıdır. Bir tartışma, genellikle belli bir konu ile ilgili bir soruyla başlar. Örneğin “Düzensiz beslenme ekonomik yetersizlikten mi

kaynaklanıyor?” sorusunu tartışan farklı kişilerin birbiri ile bağdaşmayan cevaplar vermeleri durumunda bu soru ile ilgili bir tartışma çıkar. Tartışmada amaç tamamen kendi görüşlerinin doğruluğunu karşı tarafa kabul ettirmek değil, yanlışları eleyip ortak doğrulara ulaşabilmektir. Savunmalar ve eleştirilerden oluşan tartışma, tartışmacılar arasında bir anlaşmazlığın ortaya çıkmasıyla ya da görüş birliğine varılmasıyla sona erer.

Akılcı tartışma, tartışmacıların doğruya erişmeyi ve yanlıştan kaçınmayı amaçladıkları tartışmadır. Bu durumda kendi görüşüne yapılan eleştirilerin doğru olduğunu gören tartışmacı, görüşünden vazgeçer. Ayrıca tartışmacı, karşı görüşe yaptığı eleştirilerin haksız olduğunu görürse o görüşe karşı çıkmaktan vazgeçer.

Mantığın eleştirel düşünme ve akılcı tartışma alanına uygulanması tartışma mantığını ortaya çıkarmıştır. Tartışma mantığında sorular ve sorulara verilen bilgi cevapları önemlidir.

2. Mantık ve Teknik

Düşünmede geçerlilik ve tutarlılık, düşüncelerimizin doğruluğunu nasıl denetliyor ise teknoloji alanında da aynı ilke uygulanır. Teknolojinin çalışma sistemi, düşünce sisteminde olduğu gibi makinelerin kurulum devrelerinin doğru bir yol izlemesine bağlıdır. Düşünceler doğru ve sistemli olduğu sürece bunların her alanda hayata yansması da doğru olacaktır. İnsan, hayatın her alanı ile doğrudan ilişki içinde olduğundan teknoloji ile iç içedir.

Mantığın teknik alanda; metroların işleyişinin kontrol edilmesi, televizyon alıcılarının ayarlanması, bilgisayar disklerinin kafalarının kontrol edilmesi; kamera, klima, buzdolabı, çamaşır makinesi ve elektrik süpürgelerinin ayarlanması; asansör, trafik lambalarının programlanması ve iletişim uydularının yönlendirilmesi gibi yaşamı kolaylaştıran birçok noktada mantığın bulgularından yararlanılması; mantığın insan yaşamı açısından önemini gösterir. Mantığın teknolojik hayata yansması buluş mantığı (redüksiyon) ile ortaya çıkar.

3. Mantık ve Bilim

a. Mantığın Matematikle İlişkisi

Mantık da matematik de düşünsel varlık alanına ait objelerle ilgilidir. Bu objeler; sayılar, geometrik şekiller ve genel kavramlardır. Düşünsel varlık alanının objeleri, sadece düşüncede yer alır. Örneğin, doğada "yüz bin" diye gösterebileceğimiz bir nesnel varlık yoktur. Matematik ve mantığın temel yöntemi tümdengelimdir. Tümdengelim ise kesin ve zorunlu sonuçlar sağlar ve özellikle de matematiği tam da bu yüzden kanıtlamacı ve kesin bilgi veren bir alan hâline getirir. Diğer bilimler için matematik ile mantığı kendinden yararlanılması gereken model kılar.

Matematik, mantık gibi formel bir disiplindir. Sayılara (aritmetik ve cebir) ve şekillere (geometri) ait bir özelliği ya da ilişkiyi ortaya çıkartmaya ve ispatlamaya çalışır. Kısaca matematik, amacı ispat olan bir bilimdir. İspat isemantığın zorunlu akıl yürütme biçimi olan tümdengelimle yapılır.

Tanım-Aksiyom-Teorem-Kuram

Ele alınan bir konuyu tasvir etmek ve açıklamak amacıyla öne sürülen önermelerden oluşmuş bütüne teori (kuram) adı verilir. Örnek: "Doğada az bulunan şeyler değerlidir." Bir teori; tanımlar, aksiyomlar ve teoremlerden oluşur. Doğruluğu açıkça belli olan önermelere aksiyom denir. Örnek: "Aynı şeye eşit olan şeyler birbirlerine de eşittir." Aksiyomlardan türetilmiş ispat edilen önermelere teorem adı verilir. Örnek: "Bir üçgenin iç açılarının toplamı iki dik açının toplamına eşittir." Tanım, verilen bir dildeki yeni değişmez anlamını, dilde var olan değişmezler yardımıyla belirleme işlemidir. Tanımlama yoluyla elde edilen değişmezler belirlenmiş ve tanımlanmış değişmezler denir. Bu değişmezler ad, yüklem ve işlem değişmezleridir.

b. Mantığın Doğa Bilimleriyle İlişkisi

Mantık, tüm bilimlerin kullandığı, doğru düşünmenin ilkelerini belirleyen bir düşünme sistemidir. Doğa bilimlerinin amacı deney ve gözlem sonucu ispatlanabilir genellemelere ulaşmaktır. Bu amaca ulaşırken olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkisinden hareket edilir. Çalışmalar sonucu elde edilen veriler gelişigüzel değil, akıl yürütme ve akıl ilkeleri kullanılarak ifade edilir.

Hiçbir doğa bilimi, mantık ilkelerini temel almadan ve ona dayanmadan doğru bilgilere ulaşamaz. Bu nedenle bilimler, mantığı bir araç olarak kullanırlar.

Bilim, mantığı bir araç olarak kullanırken; varsayımlı tümdengelim (dedüktif) yönteminden yararlanır.

Varsayımlı tümdengelim yöntemi: Doğa bilimlerinde ispatların deney ve gözleme dayanması gerekmektedir. Bir akıl yürütme türü olan varsayımlı tümdengelimde varsayımlı genel önermelerden ve gözleme dayalı özel önermelerden sonuç çıkarılır. Çıkan sonuçlar gözlem ve deneylerle denetlenir.

Varsayımlı tümdengelimsel çıkarım örneği:

1.öncül: A canlıdır.

2.öncül: Bütün canlılar solunum yapar.

Sonuç: O halde A solunum yapar.

Gözlem koşullarından çıkan sonuç yanlışsa denetlenen tümel önermeler de yanlış olacaktır. Varsayımlı dedüktif yöntemle çıkarımlar gözlemle deneyle yanlışlanmıştır.

Buluş mantığı (redrodüksiyon):

Gözlemlerimizi gözlem dışı kalan nesne, süreç veya kavramlar tasarlayarak açıklamayı sağlayan bir çıkarım biçimidir.

Bilim insanı, redrodüksiyonda beklenmeyen, mevcut varsayım veya teorilere aykırı düşen bir olgu karşısında; doğrudan gözlemden gelmeyen fakat gözlem verilerinde var olan tüm ilişkileri açıklama gücünde görülen yeni, teorik bir kavram düşünerek bu ilişki tarzını kelimelerle veya sembollerle geneller.

Örnek: Mehmet Akif Ersoy'a ait çok sayıda belge ve eşyanın olduğunu görmekteyiz. Bu şahiri şahsen görmemiş olsak bile bir zamanlar onun gerçekten yaşamış olduğunu kabul etmeden ona ait olan bu belge veya eşyaları başka türlü açıklayamayız.

4. Mantık ve Felsefe

Felsefe-mantık ilişkisinde çok özel bir durumla da karşılaşırız. Felsefe de bir düşünme çabası olarak, mantık denilen araca yani "organon"a muhtaçtır. Ama öbür yandan, genellikle "herşey üzerine" bir düşünme çabası olması bakımından, felsefe, mantığı da kendi konuları arasına katar. Örneğin bilgi

kuramında temel soruları olan şu gibi sorular, felsefenin mantığı nasıl konu edinebildiğini gösterebilir: Mantık ilkeleri nereden gelir? Mantık ilkelerinin kaynağı nedir? Bu ilkeler gerçeklik üzerine gözlem ve deneylerimizden çıkardığımız ve soyutlama yoluyla ilişkilendirdiğimiz şeyler midir? Yoksa aynı ilkeler zihnimize önceden hazır halde bulunan doğuştan sahip olduğumuz şeyler midir? Bu ilkeler yalnızca birer düşünme ilkesi, birer düşünme yasasıdır, yoksa aynı zamanda gerçeklik yasaları veya ontolojik anlamda varlık yasalarıdır? Bunlara ve benzeri temel sorulara felsefe içerisinde değişik görüşlerden "izm"lerden hareketle değişik cevaplar verilmiştir.

Bu belirtilenler, mantığın felsefi açıdan nasıl bir inceleme konusu olabileceğini yeterince göstermektedir. Felsefe, mantığı inceleme ve hattâ sorgulama konusu yaparken yine aynı mantığın ilkelerini ve düşünme formlarını kullanmadan hiçbir şey yapamaz. Mantıksal düşünme refleksiyonlu bir düşünme değildir. Dolayısıyla mantık kendi ilkelerinin kaynağı, niteliği vb. sorunlar üzerinde düşünmez. Mantık üzerine bir refleksiyonlu düşünme ancak felsefede mümkündür.

KAYNAK: — ORTAÖĞRETİM MANTIK Ders Kitabı, Komisyon, MEB Yay. 2012, ss.: 13-36
— Tek Yıldız Yayınları, Felsefe Grubu Modülü: Mantık, ss.: 1-3

“Eski Yunan felsefesi üç bilime ayrılıyordu: Fizik, etik ve mantık: Her akıl bilgisi ya içeriklidir ve bir nesneyi ele alır; ya da biçimseldir ve nesnelere ayırım yapmaksızın, anlama yetisi ile aklın yalnız biçimiyle ve düşünmenin genel kurallarıyla uğraşır. Biçimsel felsefeye mantık denir. Belirli nesnelere ve bu nesnelere bağlı olduğu yasalarla ilgili olan içerikli felsefe de yine ikiye ayrılır. Çünkü bu yasalar ya doğanın ya da özgürlüğün yasalarıdır. İlk yasalara ilişkin bilime fizik, diğerlerine ilişkin olana ise etik denir. Mantığın, düşünmenin genel ve zorunlu yasalarının dayandığı temellerin deneyle bir ilgisi yoktur. Yoksa mantık anlama yetisi ve akıl için bütün düşünmede geçerli olan ve kanıtlanması gereken bir kurallar bütünü olamazdı. ...Deneye dayanan her felsefeye deneysel, öğretilerini yalnızca apriori ilkelerden çıkarıp sunana ise saf felsefe denebilir. Bu sonuncusuna sırf biçimsel olduğu zaman mantık denir.”

— I.Kant

***

“Mantık, bilgilerimizin çıkarım yoluyla yani dolaylı olarak haklı gösterilmesini sağlayan bir yol veya yöntemdir. Mantık doğrudan doğruya çıkarım süreçleri ile değil, yalnızca çıkarımların geçerliliği ile ilgilenir. Çıkarımların geçerliliğini amaçlayan mantığın ikinci bir işlevi de herhangi bir metni ve söylemi oluşturan önermelerin birbiriyle uyumlu veya tutarlı olmasını sağlamaktır. Sonuç olarak mantık, çıkarımların geçerliliği ile önerme kümelerinin tutarlılığın denetleyen yöntem veya geçerlilik ile tutarsızlığı belirleyen kuralları konu edinen bilim olarak tammlanabilir.”

— Teo Grünberg